

Svētais AKVĪNAS TOMS (1225–1274)

SUMMA THEOLOGICA 1,92,2
Teoloģijas summa

Vīrietis kā sievietes pirmsākums

Sed contra est quod dicitur Eccli. XVII, creavit ex ipso, scilicet viro, adiutorium sibi simile, idest mulierem.

Respondeo dicendum quod conveniens fuit mulierem, in prima rerum institutione, ex viro formari, magis quam in aliis animalibus. Primo quidem, ut in hoc quaedam dignitas primo homini servaretur, ut, secundum Dei similitudinem, esset ipse principium totius suae speciei, sicut Deus est principium totius universi. Unde et Paulus dicit, Act. XVII, quod *Deus fecit ex uno omne genus hominum*. Secundo, ut vir magis diligeret mulierem, et ei inseparabilius inhaereret, dum cognosceret eam ex se esse productam. Unde dicitur Gen. II, *de viro sumpta est, quamobrem relinquit homo patrem et matrem, et adhaerebit uxori suae*. Et hoc maxime necessarium fuit in specie humana, in qua mas et femina comanent per totam vitam, quod non contingit in aliis animalibus. Tertio quia, ut philosophus dicit in VIII Ethic., mas et femina coniunguntur in hominibus non solum propter necessitatem generationis, ut in aliis animalibus; sed etiam propter domesticam vitam, in qua sunt alia opera viri et feminae, et in qua vir est caput mulieris. Unde convenienter ex viro formata est femina, sicut ex suo principio. Quarto est ratio sacramentalis; figuratur enim per hoc quod Ecclesia a Christo sumit principium. Unde apostolus dicit, ad Ephes. V, *sacmentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia*.

<http://www.corpusthomisticum.org/>

Ekleziastā 17 ir teikts, ka no viņa, proti, vīra, tika radīts viņam līdzīgs palīgs, tas ir, sieviete. Es atbildu, ka tad, kad sākumā viss tika radīts, piemērotāk bija sievieti radīt no vīrišķā nekā (tas būtu) citās dzīvās radībās. Pirmkārt, tādēļ, lai tādā veidā tiktu pasargāts zināms pirmā cilvēka cienīgums, jo, tāpat kā Dievs ir visa visuma pirmsākums, tā līdzībā ar Dievu arī pirmais cilvēks ir visa sava dzimuma pirmsākums. Tāpēc arī Pāvils saka *Apustuļu darbos* 17,26: "Dievs ir no viena cilvēka radījis visu cilvēku dzimumu." Otrkārt, tādēļ, lai vīrietis vairāk mīlētu sievieti un vēl ciešāk tai pieķertos, zinādams, ka tā ir radīta no viņa. Tādēļ 1. Mozus grāmatā 2,23-24 ir teikts: "Tā ir ļemta no vīra. Tādēļ vīrs atstās tēvu un māti un pieķersies savai sievai." Un cilvēku dzimumā tas ir Joti nepieciešams, jo vīrietim un sievietei ir jāpaliek kopā visu dzīvi, kā nenotiek pie citām dzīvajām radībām. Un, treškārt, kā filosofs (Aristotelis) saka savā *Ētikā* 8,12, cilvēku dzimumā vīrietis un sieviete saistās ne tikai pēcnācēju radīšanai kā citas dzīvās radības, bet arī mājas dzīvei, kurā vīrietim un sievietei ir katram savi darbi un kurā vīrietis ir sievietes galva, un tādēļ bija piemēroti sievieti radīt no vīrieša kā tās pirmsākuma. Ceturtkārt, tam ir sakamentāla nozīme. Tā ir zīme tam, kā Baznīca saņem savu pirmsākumu no Kristus. Tādēļ apustulis saka *Vēstulē efeziešiem* 5,32: "Šis noslēpums ir liels, es to attiecinu uz Kristu un draudzi."

SUMMA THEOLOGICA 1,93,4
Teologijas summa

Vīrietis ir Dieva attēls citādi nekā sieviete

Ad primum ergo dicendum quod tam in viro quam in muliere invenitur Dei imago quantum ad id in quo principaliter ratio imaginis consistit, scilicet quantum ad intellectualem naturam. Unde Gen. I, cum dixisset, *ad imaginem Dei creavit illum, scilicet hominem, subdidit, masculum et feminam creavit eos*, et dixit pluraliter eos, ut Augustinus dicit, ne intelligatur in uno individuo uterque sexus fuisse coniunctus. Sed quantum ad aliquid secundario imago Dei invenitur in viro, secundum quod non invenitur in muliere, nam vir est principium mulieris et finis, sicut Deus est principium et finis totius creaturae. Unde cum apostolus dixisset quod *vir imago et gloria est Dei, mulier autem est gloria viri*; ostendit quare hoc dixerit, subdens, *non enim vir est ex muliere, sed mulier ex viro; et vir non est creatus propter mulierem, sed mulier propter virum*.

<http://www.corpusthomisticum.org/>

Vispirms jāsaka, ka Dieva tēls, kā tas sākotnēji bija domāts, proti, attiecinot uz prāta dabu, ir atrodams gan vīrietī, gan sievietē. Tādēļ 1. Mozus grāmatā 1,27, kur teikts: "Pēc Dieva tēla viņš to radīja," proti, cilvēku, ir piemetināts: "Vīrieti un sievieti viņš radīja." Turklāt ir teikts daudzskaitlī – "tos", kā saka Augustīns (*Par Genesis grāmatu burtiski* 3,22), lai nevarētu saprast tā, ka vienā būtnē būtu apvienoti abi dzimumi. Taču vīrietī Dieva tēls ir atrodams arī otrā nozīmē, kādā tas nav atrodams sievietē, jo vīrietis ir sievietes sākums un beigas, tāpat kā Dievs ir visas radības sākums un beigas. Tāpēc, kad apustulis saka (1. Korintiešiem 11,7-9), ka "vīrs ir Dieva godības attēls un atspulgs, bet sieva ir vīra godības atspulgs," viņš parāda, kādēļ to teicis, piebilzdamas: "Jo vīrs nav no sievas, bet sieva no vīra. Un vīrs nav radīts sievas dēļ, bet sieva vīra dēļ."

SUMMA THEOLOGICA 1,92,1
Kādā veidā sieviete ir dzimusi, lai būtu sieviete

Ad primum sic proceditur. Videtur quod mulier non debuit produci in prima rerum productione. Dicit enim philosophus, in libro de Generatione Animalium, quod *femina est mas occasionatus*. Sed nihil occasionatum et deficiens debuit esse in prima rerum institutione. Ergo in illa prima rerum institutione mulier producenda non fuit.

(..) Ad primum ergo dicendum quod per respectum ad naturam particularem, femina est aliquid deficiens et occasionatum. Quia virtus activa quae est in semine maris, intendit producere sibi simile perfectum, secundum masculinum sexum, sed quod femina generetur, hoc est propter virtutis activae debilitatem, vel propter aliquam materiae indispositionem, vel etiam propter aliquam transmutationem ab extrinseco, puta a ventis Australibus, qui sunt humidi, ut dicitur in libro de Generat. Animal. Sed per comparationem ad naturam universalem, femina non est aliquid occasionatum, sed est de intentione naturae ad opus generationis ordinata. Intentio autem naturae universalis dependet ex Deo, qui est universalis auctor naturae. Et ideo instituendo naturam, non solum marem, sed etiam feminam produxit.

<http://www.corpusthomisticum.org/>

Pirmā iebilde. Kādam varētu šķist, ka sievetei nebija jātiekt radītai, kad iesākumā viss tika radīts. Filosofs (Aristotelis) darbā *Par dzīvnieku rašanos* 737a27 saka: "sievete ir nejaušs vīrieša paveids". Taču sākotnējā radībā nevarēja būt nekā kļūdaina un nepilnīga. Un viņš tātad secina, ka sākotnējā radībā sievete nevarēja būt radīta.

(..) Pirmajai iebildei var atbildēt, ka katram atsevišķam sievētēm ir kaut kas nepilnīgs un nejauši radies. Jo aktīvais spēks, kas ir vīrieša sēklā, sliecas radīt sev pilnībā līdzīgu, vīrieša dzimumu. Tātad, ja rodas sievete, tas varētu būt aktīvā spēka (sēklas) vājuma dēļ vai (sievētes sniegtās) vielas nepiemērotības dēļ, vai arī kādu ārēju faktoru maiņas dēļ, piemēram, dienvidu vēju dēļ, kas padara atmosfēru mitru, kā teikts darbā *Par dzīvnieku rašanos*. Taču sievete kā dzimums nav kaut kas nejauši radies, bet no dabas lepta pēcnācēju radīšanai. Bet vispārējā jēga ir atkarīga no Dieva, kas ir vispārējs dabas radītājs. Tādēļ, radīdams dabu, viņš radīja ne tikai vīrieti, bet arī sievēti.

SUMMA THEOLOGICA 1,98,1
Radot bērnus, vīrietis ir aktīvs, sievete pasīva

Sunt igitur in coitu duo consideranda, secundum praesentem statum. Unum quod naturae est, scilicet coniunctio maris et feminae ad generandum. In omni enim generatione requiritur virtus activa et passiva. Unde, cum in omnibus in quibus est distinctio sexuum, virtus activa sit in mare, virtus vero passiva in femina; naturae ordo exigit ut ad generandum convenienter per coitum mas et femina. Aliud autem quod considerari potest, est quaedam deformitas immoderatae concupiscentiae. Quae in statu innocentiae non fuisset quando inferiores vires omnino rationi subdebantur.

<http://www.corpusthomisticum.org/>

Mūsu tagadējā stāvoklī attiecībā uz kopošanos ir jāaplūko divi aspekti. Viens nāk no dabas, proti, vīrieša un sievētes savienošanās pēcnācēju radīšanai, jo katrā radīšanas aktā nepieciešams aktīvais un pasīvais spēks. Tādēļ gluži kā visā, kur pastāv dzimumu nošķirums, aktīvais spēks ir vīrietī, bet pasīvais – sievētē, dabas kārtība prasa, ka dzimumaktā jāsanāk kopā vīrietim un sievētei. Otrs aspekts, kuru var aplūkot, ir pārmērīgas iekāres neglītums. Un nevainības stāvoklī tās nebūtu, jo zemākie spēki pilnībā pakļautos prātam.

SUMMA THEOLOGICA 1,118,1
Aktīvais spēks vīrieša sēklā spēku gūst no debesu ķermējiem

(Ad tertium dicendum quod) illa vis activa quae est in semine, ex anima generantis derivata, est quasi quaedam motio ipsius animae generantis, nec est anima, aut pars animae, nisi in virtute; sicut in serra vel securi non est forma lecti, sed motio quaedam ad talem formam. Et ideo non oportet quod ista vis activa habeat aliquod organum in actu; sed fundatur in ipso spiritu inclusa in semine, quod est spumosum, ut attestatur eius albedo. In quo etiam spiritu est quidam calor ex virtute caelestium corporum, quorum etiam virtute agentia

inferiora agunt ad speciem, ut supra dictum est. Et quia in huiusmodi spiritu concurrit virtus animae cum virtute caelesti, dicitur quod homo generat hominem, et sol.

<http://www.corpusthomisticum.org/>

Šis aktīvais spēks, kas ir sēklā un kas tiek mantots no radītāja dvēseles, ir it kā šī radītāja dvēseles sava veida kustība. Tas nav dvēsele vai dvēseles daļa, ja nu vienīgi kā spēks. Tāpat kā gultas forma nav zāgī vai cirvī, bet tā ir zināma kustība uz šādu formu. Tādēļ nav vajadzīgs, lai šim aktīvajam spēkam būtu kāds darbīgs orgāns. Tas balstās pašā dvēselē, kas iekļauta sēklā, kas ir putojoša, tā liecinot par tās baltumu. Un šajā dvēselē ir zināms karstums, kas nāk no debesu ķermēju spēka. Un ar šo spēku arī zemākās radības darbojas savas sugas saglabāšanai, kā iepriekš jau teicu (115,3,2). Tā kā šādā dvēselē dvēseles spēks sastopas ar debesu spēku, tiek teikts, ka cilvēku rada cilvēks un saule.

No latīņu valodas tulkojusi mag.theol. Laura Hansone